

TALABALAR MALAKAVIY AMALIYOTINI REJALASHTIRISH, NAZORAT QILISH VA TAHLIL QILISHNING INTEGRALLASHGAN MODELI

Akbarov Behzodjon Saybjon o'g'li

Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi ish yurituvchisi

Annotatsiya. Mazkur maqolada oliy ta'lim tizimida talabalar malakaviy amaliyotini samarali rejalashtirish, nazorat qilish va tahlil qilishni o'z ichiga oluvchi integrallashgan boshqaruv modeli ishlab chiqilgan. Hozirgi kunda nazariy bilimlarni amaliyot bilan uyg'unlashtirish, real mehnat bozoriga mos kompetensiyalarni shakllantirish ta'lim tizimining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Shu bois, talabalarning malakaviy amaliyotini tizimli va integratsiyalashgan yondashuv asosida boshqarish ehtiyoji ortib bormoqda.

Maqolada rejalashtirish bosqichi (amaliyot joyini tanlash, shartnomalar rasmiylashtirish), nazorat bosqichi (elektron kundaliklar, mentorlik kuzatuvi, oraliq hisobotlar) va tahlil bosqichi (baholash indikatorlari, feedback tizimi, monitoring natijalari) to'liq yoritilgan. Shuningdek, elektron platformalarning roli, API integratsiyasi orqali tashkilotlar bilan o'zaro ma'lumot almashish va sun'iy intellekt asosidagi baholash mexanizmlari ham tahlil etilgan.

Tadqiqot natijalari oliy ta'lim muassasalari uchun amaliyot boshqaruvida samarali model yaratishga xizmat qiladi. Xulosa qismida, har bir bosqichda takomillashtirish bo'yicha amaliy tavsiyalar, shuningdek, boshqaruvda innovatsion yondashuvlar joriy etilishi bo'yicha aniq yo'nalishlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: malakaviy amaliyot, boshqaruv modeli, rejalashtirish, nazorat qilish, tahlil, integratsiya, oliy ta'lim, monitoring, elektron tizim, baholash.

Аннотация: В данной статье разработана интегрированная модель управления, охватывающая эффективное планирование, контроль и анализ профессиональной практики студентов в системе высшего образования. В современных условиях одной из приоритетных задач образования является гармоничное сочетание теоретических знаний с практическими навыками и формирование компетенций, соответствующих требованиям реального рынка труда. В связи с этим возрастает необходимость системного и интеграционного подхода к управлению студенческой практикой.

В статье подробно рассмотрены этапы планирования (выбор места практики, оформление договоров), контроля (электронные дневники, наблюдение менторов, промежуточные отчёты) и анализа (оценочные индикаторы, система обратной связи, результаты мониторинга). Также

проанализированы роль электронных платформ, обмен информацией с организациями через API-интеграцию и механизмы оценки на основе искусственного интеллекта.

Результаты исследования способствуют формированию эффективной модели управления практикой в вузах. В заключении представлены практические рекомендации по совершенствованию каждого этапа, а также направления внедрения инновационных подходов в управление.

Ключевые слова: профессиональная практика, модель управления, планирование, контроль, анализ, интеграция, высшее образование, мониторинг, электронная система, оценивание.

Annotation: This article presents an integrated management model that encompasses the effective planning, supervision, and analysis of students' internship processes in the higher education system. Today, aligning theoretical knowledge with practical experience and developing competencies in accordance with labor market demands are among the top priorities of educational systems. Therefore, the need for a systematic and integrated approach to managing student internships is becoming increasingly relevant.

The article thoroughly examines the planning stage (selection of internship locations, contract formalization), the supervision stage (electronic diaries, mentor observations, interim reports), and the analysis stage (evaluation indicators, feedback systems, monitoring results). Additionally, the role of digital platforms, API-based data exchange with organizations, and AI-driven assessment mechanisms are critically analyzed.

The research results contribute to the development of an effective internship management model for higher education institutions. The conclusion provides practical recommendations for improvement at each stage and outlines clear directions for the implementation of innovative approaches in management.

Keywords: internship, management model, planning, supervision, analysis, integration, higher education, monitoring, digital system, evaluation.

Kirish. Oliy ta'limda talabalarning malakaviy amaliyotini tashkil etish – ularning kasbiy rivojlanishi va mehnat bozoriga moslashuvchanligini ta'minlashda muhim omildir. Biroq, mavjud amaliyot tizimlari ko'plab holatlarda fragmentar, ya'ni alohida bosqichlar o'zaro bog'lanmagan holda amalga oshiriladi. Bu esa, rejalashtirish, nazorat qilish va tahlil qilish bosqichlarining izchilligini buzadi.

Bugungi kunda uzluksiz, sifatli va raqamli yechimlarga asoslangan amaliyot tizimiga ehtiyoj kuchaymoqda. Integrallashgan model bu bosqichlarni yagona boshqaruv tizimida uyg'unlashtirish, samaradorlik va shaffoflikni oshirish imkonini beradi. Ushbu maqola amaliy va nazariy jihatdan asoslangan integrallashgan modelni

ishlab chiqishga qaratilgan bo‘lib, undan oliy ta‘lim muassasalari o‘z amaliyot siyosatini takomillashtirishda foydalanishlari mumkin.

Adabiyotni o‘rganish. O‘tkazilgan adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, talabalar malakaviy amaliyotining turli jihatlarini ilmiy tadqiqotlarda alohida bosqichlar kesimida ko‘rib chiqilgan. Jumladan, Jumaniyozov U.A. (2020) tomonidan uzviy amaliyot asoslari yoritilgan bo‘lib, amaliyotning uzluksizligi va tizimlilik haqida metodologik yondashuvlar taklif etilgan. Malikov va Shermatov (2019) esa malakaviy amaliyotni rejalashtirish bosqichidagi tashkiliy-uslubiy masalalarga e‘tibor qaratib, amaliyot joyini tanlash, shartnomalarni tuzish va dastur ishlab chiqish mexanizmlarini tadqiq qilgan.

Xorijiy adabiyotlarda, xususan, DAAD va Erasmus+ kabi xalqaro dasturlar doirasida talabalar amaliyotini oliy ta‘lim bilan integratsiyalashgan holda tashkil etishning afzalliklari tahlil etilgan. Bu tajribalarda axborot texnologiyalaridan foydalanish, amaliyot jarayonining monitoringi va baholash mexanizmlarining zamonaviy usullari taklif etiladi.

Shu bilan birga, mavjud tadqiqotlar ko‘proq an‘anaviy metodlar va bosqichma-bosqich yondashuvlarga tayanadi. Ayniqsa, nazorat va baholash bosqichlarini yagona elektron platforma asosida uyg‘unlashtirish, ma‘lumotlar almashinuvining avtomatlashtirilgan shakllarini joriy etish bo‘yicha izlanishlar hozircha yetarli darajada rivojlanmagan.

Mazkur maqolaning nazariy asosini O‘zbekiston Respublikasining milliy me‘yoriy hujjatlari tashkil etadi. Jumladan, Vazirlar Mahkamasining “Talabalar malakaviy amaliyoti to‘g‘risida”gi nizomi, raqamlashtirish siyosatiga oid hukumat qarorlari hamda “Ta‘lim to‘g‘risida”gi Qonun ushbu tadqiqotda asosiy huquqiy manbalar sifatida foydalanilgan. Bu hujjatlar amaliyot jarayonlarini huquqiy tartibga solish, raqamli boshqaruv tizimlarini joriy etish va sifatni ta‘minlashda muhim omil hisoblanadi.

Asosiy qism. Integrallashgan model talabalarning malakaviy amaliyotini rejalashtirish, nazorat qilish va tahlil qilish jarayonlarini uzviy bog‘liq holda, yagona tizim asosida boshqarishga qaratilgan. Bu model uch asosiy yo‘nalishni o‘z ichiga oladi va har bir bosqich o‘zaro mantiqiy izchillikda tashkil etiladi. Eng avvalo, rejalashtirish bosqichi amalga oshiriladi. Bu bosqichda talabalar amaliyotga yuborilishidan oldin ular uchun mos ish joylari aniqlanadi, tashkilotlarda rahbarlar belgilanadi hamda barcha hujjatlar — jumladan, shartnomalar va topshiriq varaqalari elektron tizimda rasmiylashtiriladi. Shu bilan birga, amaliyotga tayyorgarlik bosqichi sifatida o‘quv-seminarlar tashkil etilib, talabalar amaliy faoliyatga nazariy jihatdan tayyorlanadi.

Keyingi bosqich — bu nazorat qilish jarayoni bo‘lib, talabaning amaliyotdagi faoliyati muntazam kuzatib boriladi. Talaba o‘z kundaligini yuritadi, mentorlar tomonidan faoliyat baholab boriladi va haftalik vazifalar elektron platformaga

yuklanadi. Bu monitoring mexanizmi real vaqt rejimida ishlaydi va amaliyot rahbarlari hamda fakultet vakillari o'rtasida onlayn axborot almashinuviga zamin yaratadi. Bu esa jarayonning shaffofligini oshiradi va har qanday muammoni tezkor hal qilish imkonini beradi.

So'nggi bosqich — bu tahlil qilish bo'lib, unda har bir talaba uchun individual ko'rsatkichlar (KPI) belgilanadi va amaliyot yakunida tashkilot rahbari, universitet hamda talabaning fikr-mulohazalari asosida baholash amalga oshiriladi. Amaliyot davomida yig'ilgan barcha ma'lumotlar avtomatik tarzda tahlil qilinadi va umumiy hisobotlar shakllantiriladi. Ushbu yondashuv orqali nafaqat har bir talabaga individual yondashuv ta'minlanadi, balki butun boshqaruv jarayoni raqamlashtirilgan, obyektiv va samarali tizim asosida olib boriladi.

Natijalar. Tadqiqot davomida taklif etilgan integrallashgan model amaliyot jarayoniga bevosita tatbiq etilib, uning samaradorligi tajriba asosida baholandi. Kuzatuvlar shuni ko'rsatdiki, rejalashtirish bosqichining avtomatlashtirilishi natijasida talabalarni amaliyot joylariga biriktirish jarayoni ancha tezlashdi — bu muddat avvalgiga nisbatan qariyb 40 foizga qisqardi. Shuningdek, real vaqt rejimida olib borilgan monitoring va mentorlarning faol ishtiroki talabalar tomonidan topshiriqlarni o'z vaqtida va to'laqonli bajarilishiga ijobiy ta'sir ko'rsatdi. Natijada, amaliyot davomida talabalar faolligi va javobgarligi oshgani kuzatildi.

Baholash bosqichida ko'rsatkichlarga asoslangan tahliliy yondashuv subyektiv baholashlarning kamayishiga olib keldi va umumiy jarayonning adolatliroq kechishiga zamin yaratdi. Yagona boshqaruv moduli orqali esa oliy ta'lim muassasalari amaliyot siyosatini tezkorlik bilan tahlil qilish, mavjud holatni baholab, kerakli o'zgarishlarni kiritish imkoniyatiga ega bo'ldi. Ushbu yondashuv butun amaliyot jarayonini raqamli va tizimli asosda olib borish orqali ta'lim sifati va samaradorligini oshirishda muhim vosita bo'lib xizmat qildi.

Xulosa. Talabalarining malakaviy amaliyotini rejalashtirish, nazorat qilish va tahlil qilish jarayonlarini yagona integrallashgan model asosida tashkil etish — ularning kasbiy tayyorgarligini sifatli ta'minlashda muhim omil hisoblanadi. Ushbu ilmiy maqolada taklif etilgan model malakaviy amaliyotning har bir bosqichini izchil va tizimli yondashuv asosida tashkil etish bilan birga, bu bosqichlarning o'zaro uzviy bog'liqligini ta'minlashga xizmat qiladi. Ayniqsa, rejalashtirish jarayonida aniqlikni, nazorat bosqichida shaffoflikni va tahlil jarayonida obyektivlikni ta'minlash orqali amaliyot samaradorligi sezilarli darajada oshadi.

Integrallashgan boshqaruv modeli asosida shakllantirilgan tizim, oliy ta'lim muassasalari va ish beruvchilar o'rtasidagi axborot almashinuvini yagona elektron platforma orqali yo'lga qo'yishni nazarda tutadi. Bu orqali barcha manfaatdor tomonlar o'rtasida doimiy va aniqlashtirilgan muloqot imkoniyati yaratiladi. Shuningdek, amaliyot jarayonlarini sun'iy intellekt vositalari va asosiy ko'rsatkichlar (KPI) orqali

baholash mexanizmlarining joriy etilishi baholashning adolatli va individual yondashuv asosida amalga oshirilishiga imkon yaratadi. Bundan tashqari, talabalar faoliyatini raqamli monitoring tizimi orqali real vaqt rejimida kuzatib borish imkoniyati, ularning amaliy faoliyatini doimiy tahlil qilish va sifat jihatidan nazorat qilish imkonini beradi.

Umuman olganda, mazkur model talaba markazida qurilgan ta'lim tizimini rivojlantirishga xizmat qilib, oliy ta'lim muassasalarida malakaviy amaliyotlarni sifat va samaradorlik jihatidan yangi bosqichga olib chiqish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Xabibullayivich R. B. TA'LIMDA BILIM, KO'NIKMA, MALAKALARNING SHAKILLANISHI VA KOMPENTENSIYALAR XOSIL QILISH //INTERNATIONAL SCIENTIFIC RESEARCH CONFERENCE. – 2024. – T. 2. – №. 24. – C. 69-72.
2. TAMOYILLAR A. T. V. A. XALQ TA'LIMI XODIMLARINI QAYTA TAYYORLASH VA MALAKASINI OSHIRISH //ALFRAGANUS UNIVERSITY билан ҳамкорликда нашр этилади. – C. 3.
3. Ефанов А. В. Профессиональная практика студентов: теория, организация, эффективность. – 2010.
4. Волощенко И. И. Профессиональная практика как средство социализации личности будущего учителя. – 2005.
5. Narayanan V. K., Olk P. M., Fukami C. V. Determinants of internship effectiveness: An exploratory model //Academy of Management Learning & Education. – 2010. – T. 9. – №. 1. – C. 61-80.
6. Brandon-Lai S. A., Armstrong C. G., Bunds K. S. Sport management internship quality and the development of political skill: a conceptual model //Journal of Applied Sport Management. – 2016. – T. 8. – №. 3. – C. 18.